

Uzależnienie od Internetu a relacje z rodzicami dziewcząt będących dziećmi alkoholików

Internet addiction of daughters of alcoholics and their relationships with alcoholic parents

Beata Pawłowska¹, Emilia Potembska²,
Elżbieta Gleba³, Joanna Kalinowska – Tomala², Konrad Krawczyński²

¹Katedra i Klinika Psychiatrii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

²Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 w Lublinie

³Wydział Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Streszczenie

Celem pracy było udzielenie odpowiedzi na następujące problemy badawcze:

- czy i jakie różnice występują w zakresie objawów uzależnienia od Internetu u dziewcząt będących i niebędących dziećmi alkoholików?
- czy i jakie zależności występują między objawami uzależnienia od Internetu a relacjami w rodzinach dziewcząt będących dziećmi alkoholików?

Grupa badana i metody: Badaniami objęto grupę 216 dziewcząt, w wieku od 16 do 19 roku życia, które były uczennicami liceum ogólnokształcącego. Dziećmi alkoholików były 23 badane uczennice.

W pracy zastosowano: Kwestionariusz socjodemograficzny i Ankietę do badania uzależnienia od Internetu autorstwa Emilii Potembskiej, Internet Addiction Test, autorstwa Young, Kwestionariusz do Badania Uzależnienia od Internetu (KBUI) autorstwa Beaty Pawłowskiej i Emilii Potembskiej oraz Kwestionariusz do Badania Zaburzonych Relacji w Rodzinie autorstwa Beaty Pawłowskiej.

Wyniki i wnioski: Na podstawie przeprowadzonych analiz statystycznych sformułowano następujące wnioski: 1. Dziewczeta będące dziećmi alkoholików istotnie częściej traktują Internet i gry komputerowe jako sposób ucieczki od trudnej rzeczywistości i środek dający poczucie szczęścia. 2. Doświadczanie przez dzieci w rodzinie przemocy psychicznej i fizycznej współwystępuje z korzystaniem przez nie z pornografii internetowej oraz graniem w agresywne gry komputerowe. 3. Dzieci doświadczające w rodzinie braku akceptacji, zrozumienia, odrzucenia i obojętności uważają, że jedynie w kontaktach przez Internet mogą wyrażać swoje prawdziwe uczucia, opinie, problemy oraz uzyskać akceptację i zrozumienie.

Słowa kluczowe: uzależnienie od Internetu, uzależnienie od alkoholu, rodzina

Abstract

The aim of this study was to find answers to the following research problems (issues) :

- Are there any differences in the symptoms of internet addiction among girls who are children of alcoholics and those who do not have alcoholic parents and what are they ?
- Are there any dependencies between the symptoms of internet addiction and family relationships in the families of daughters of alcoholic parents and what are they ?

Methods and the examined group: The investigation included a group of 216 girls, aged from 16 to 19 years, who were high school students. 23 of the examined students had alcoholic parents . In the research the following tools were used : a socio-demographic Questionnaire, Survey to Examine the Internet Abuse created by Emilia Potembska, Internet Addiction Test created by Young, Questionnaire for Internet Addiction Studies (KBUI) created by Beata Pawłowska and Emilia Potembska, and The Questionnaire for the study of disturbed relationships in the family created by Beata Pawłowska.

Results and conclusions: On the basis of the statistical analysis the following conclusions were drawn: 1. Daughters of alcoholics significantly more often treat the Internet and computer games as a way to forget about their reality and make themselves happy. 2. Mental and physical abuse of children who have alcoholic parents correlates with the children's use of the web pornographic pages and playing violent computer games. 3. Children who lack acceptance, understanding and feel rejected by their families are of the opinion that only the Internet can give them a chance to express their true feelings, opinions , share their problems and gain acceptance and understanding.

Keywords: Internet addiction, alcohol addiction, family

Wstęp

Uzależnienie od Internetu i zagrożenie tym uzależnieniem staje się coraz poważniejszym problemem społecznym. Badacze tematu koncentrują się na wieloczyn-

nikowej etiologii uzależnienia od Internetu uwzględniając rolę czynników neurobiologicznych [1,2,3], psychologicznych oraz rodzinnych.

Do czynników rodzinnych, sprzyjających powstawaniu uzależnienia od Internetu u młodzieży zalicza się:

występowanie konfliktów z rodzicami [4,5,6,7,8,9], niezadowolenie młodzieży z funkcjonowania rodziny [6,10], negatywne postawy rodzicielskie [11], obecność konfliktów pomiędzy rodzicami [9], doświadczanie przemocy fizycznej ze strony rodziców [9,11,12], nadużywanie alkoholu przez członka rodziny [6] oraz brak akceptacji ze strony matki lub ojca [12,13].

Yang i wsp. [7] wskazują na występowanie problemów w relacjach rodzinnych znacząco częściej w grupie osób uzależnionych (24,6%) niż nieuzależnionych (1,3%) od Internetu. Yen i wsp. [5] zwracają uwagę, że do czynników predysponujących do rozwoju uzależnienia od Internetu u młodzieży należą: niski poziom satysfakcji z funkcjonowania rodziny, konflikty z rodzicami, obecność konfliktów pomiędzy rodzicami, nadużywanie alkoholu przez ojca, matkę lub rodzeństwo oraz pozytywny stosunek rodziców do palenia papierosów, picia alkoholu i przyjmowania środków psychoaktywnych przez dzieci. Zdaniem niektórych badaczy [8] konflikty w rodzinie sprzyjają poszukiwaniu przez młodzież relacji i wsparcia społecznego w Internecie.

Podobnie Wolak i wsp. [9] podkreślają, że konflikty oraz zaburzona komunikacja z rodzicami predysponują młodzież do nawiązywania relacji interpersonalnych przez Internet.

Ko i wsp. [6] zwracają uwagę, że w rodzinach młodzieży uzależnionej od Internetu częściej niż w grupie kontrolnej występuje nadużywanie alkoholu przez członka rodziny.

Park i wsp. [11] stwierdzili, że młodzież uzależniona i zagrożona uzależnieniem od Internetu istotnie częściej negatywnie ocenia postawy rodzicielskie matki i ojca niż grupa kontrolna oraz ujawnili, że w rodzinach młodzieży zagrożonej uzależnieniem i uzależnionej od Internetu znacząco częściej występuje zaburzona komunikacja pomiędzy dziećmi a rodzicami. Autorzy ci [11] opisują ponadto, że młodzież zagrożona uzależnieniem od Sieci częściej niż grupa kontrolna narażona była na obserwowanie przemocy fizycznej pomiędzy rodzicami oraz częściej była ofiarą przemocy fizycznej ze strony ojca lub matki.

Xiuqin i wsp. [13] wykazali, że młodzież uzależniona od Internetu, w porównaniu do młodzieży nieuzależnionej, doświadczyła odrzucenia przez rodziców oraz kar ze strony matki.

Pawłowska i Potembska [12] stwierdziły występowanie znaczących zależności między odwiedzaniem stron z pornografią internetową, prowadzeniem przez Internet rozmów o treści erotycznej oraz ściąganiem filmów i zdjęć pornograficznych przez dziewczęta a doświadczaniem ze strony rodziców przemocy, obojętności, postrzeganiem matki jako osoby nieszczęśliwej w małżeństwie i bezradnej wobec problemów.

Autorki [12] ujawniły, że poszukiwanie akceptacji, zrozumienia w Internecie, objawy uzależnienia od „Sieci”, granie w agresywne gry komputerowe przez dziewczęta

przeglądające internetowe strony pornograficzne, łączy się z poczuciem braku akceptacji ze strony rodziców, pełnieniem przez dziecko roli opiekuna i obrońcy matki oraz doświadczaniem w rodzinie przemocy.

Zdaniem Kwon i wsp. [14] nieprawidłowe relacje z rodzicami oraz konflikty z rówieśnikami zwiększają ryzyko rozwoju jednego z typów uzależnienia od Internetu u młodzieży - uzależnienia od gier komputerowych.

Dane z literatury tematu stały się podstawą do sformułowania następujących problemów badawczych:

- czy i jakie różnice występują w zakresie objawów uzależnienia od Internetu u dziewcząt będących i niebędących dziećmi alkoholików?
- czy i jakie zależności występują między objawami uzależnienia od Internetu a relacjami w rodzinach dziewcząt będących dziećmi alkoholików?

Grupa badana i metody

Badaniami objęto grupę 216 dziewcząt, w wieku od 16 do 19 roku życia, które były uczennicami liceum ogólnokształcącego. Z miasta pochodziły 153 uczennice, a ze wsi – 63 osoby. W rodzinie pełnej wychowywało się 183 dziewcząt, a w niepełnej – 32. Wykształcenie wyższe miało 168 matek i 167 ojców badanych. Wykształcenie średnie uzyskały 3 matki i 6 ojców, a wykształcenie podstawowe – 13 matek i 17 ojców. Wykształcenie zawodowe miało 30 matek i 16 ojców.

Opisaną wyżej grupę dziewcząt przebadano: Kwestionariuszem socjodemograficznym i Ankieta do badania uzależnienia od Internetu autorstwa Emilii Potembskiej [15], Internet Addiction Test, autorstwa Young [16], Kwestionariuszem do Badania Uzależnienia od Internetu (KBUI) autorstwa Beaty Pawłowskiej i Emilii Potembskiej [15] oraz Kwestionariuszem do Badania Zaburzonych Relacji w Rodzinie (KBZRR), autorstwa Beaty Pawłowskiej [17].

Wyniki

Na podstawie Kwestionariusza socjodemograficznego wyodrębniono grupę 23 dziewcząt będących dziećmi alkoholików. Alkoholu nadużywało 22 ojców i jedna matka badanych uczennic.

Następnie porównano odpowiedzi udzielane na pytania zawarte w Ankiecie do badania uzależnienia od Internetu autorstwa Emilii Potembskiej, przez dziewczęta będące i niebędące dziećmi alkoholików (tab.1.).

Dane, uzyskane z Ankiety informują, że dziewczęta będące dziećmi alkoholików istotnie częściej niż dziewczęta, których rodzice nie są uzależnieni od alkoholu, traktują Internet jako sposób ucieczki od nieudanego życia osobiste- go oraz grają w gry komputerowe, aby poczuć się szczęśliwe.

W kolejnej tabeli 2 porównano odpowiedzi dotyczące relacji z rodzicami, udzielane przez wyodrębnione grupy dziewcząt.

Tab. 1. Porównanie odpowiedzi udzielanych na pytania Ankiety do badania uzależnienia od Internetu przez dziewczęta będące i niebędące dziećmi alkoholików

Pytania Ankiety do badania uzależnienia od Internetu	Dzieci rodziców nieuzależnionych od alkoholu		Dzieci alkoholików		t oddz. est. war.	p 2-stronn
	M	sd	M	sd		
Internet jest ucieczką od nieudanego życia osobistego	0,43	0,86	1,00	1,33	-2,14	0,04
Gry pozwalają mi poczuć się szczęśliwym	0,22	0,59	0,58	0,81	-2,19	0,04

Tab. 2. Porównanie odpowiedzi udzielanych na pytania Ankiety do badania uzależnienia od Internetu przez dziewczęta będące i niebędące dziećmi alkoholików

Pytania Ankiety do badania uzależnienia od Internetu	Dzieci rodziców nieuzależnionych od alkoholu (%)	Dzieci alkoholików (%)	Chi-kw. Pearsona	p
Poczucie samotności w swojej rodzinie	8	41	24,01	0,001
Brak poczucia wsparcia i akceptacji ze strony rodziny	7	33	18,07	0,001
Brak poczucia akceptacji ze strony mamy	5	19	7,31	0,01
Nie może liczyć na pomoc ze strony członków rodziny	3	22	16,34	0,001
Występowanie konfliktów pomiędzy rodzicami	50	81	8,69	0,003
Małżeństwo rodziców oceniane jako niezgodne	28	69	17,93	0,001
Doświadczanie przemocy fizycznej w rodzinie	5	19	6,40	0,01
Doświadczanie przemocy psychicznej w rodzinie	12	56	32,10	0,001
Brak poczucia zrozumienia ze strony mamy	17	37	6,02	0,01
Brak poczucia zrozumienia ze strony taty	30	70	16,94	0,001

Tab. 3. Zależności między wynikiem ogólnym Internet Addiction Test oraz KBUI a relacjami z rodzicami dziewcząt – dzieci alkoholików

Skale KBZRR	Przemoc	Nadopiekuńczość	Koalicja z matką	Brak akceptacji-odrzućenie	Obojętność
IAT/KBUI					
Wynik ogólny Internet Addiction Test	-	-	-	-	-
Potrzeba akceptacji	-	-	-	r=0,42*	r=0,53***
Gry-potrzeba agresji i władzy	r=0,55**	-	-	-	-
Funkcja użytkowa (uzależnienie od komputera)	-	-	-	-	-
Uzależnienie od Internetu	-	-	-	-	-
Pornografia	r=0,59**	-	-	-	-

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Stwierdzono istotne statystycznie różnice w zakresie czynników rodzinnych między dziewczętami wychowującymi się w rodzinach z problemem alkoholowym i w rodzinach, w których nikt nie nadużywa alkoholu. Znacząco więcej dziewcząt pochodzących z rodzin z problemem alkoholowym cierpi z powodu poczucia samotności, braku akceptacji, zrozumienia i wsparcia ze strony rodziców oraz uważa, że z ich strony nie może liczyć na pomoc. Istotnie więcej dzieci alkoholików zgłasza występowanie konfliktów pomiędzy rodzicami, negatywnie ocenia małżeństwo rodziców oraz informuje o doświadczanej w rodzinie przemocy psychicznej i fizycznej.

Celem określenia zależności między objawami uzależnienia od Internetu a relacjami w rodzinach dziewcząt będących dziećmi alkoholików obliczono współczynniki korelacji r-Pearsona między wynikami otrzymanymi przez badane uczennice w zakresie skal Addiction Test, autorstwa Young i Kwestionariusza do Badania Uzależnienia od Internetu (KBUI) autorstwa Beaty Pawłowskiej

i Emilii Potembskiej a wynikami w skalach Kwestionariusza do Badania Zaburzonych Relacji w Rodzinie (KBZRR) autorstwa Beaty Pawłowskiej (tab.3.).

Wyniki zamieszczone w tabeli 3 informują o występowaniu istotnych statystycznie zależności między doświadczaniem przez badane dziewczęta w rodzinie przemocy psychicznej, fizycznej i seksualnej a przeglądaniem przez nie stron z pornografią internetową, prowadzeniem przez Internet rozmów o treści erotycznej oraz graniem w pełne przemocy i agresji gry komputerowe. Stwierdzono ponadto, że im bardziej dziewczęta są przez rodziców karane, doświadczają z ich strony braku akceptacji, odrzucenia i obojętności oraz im bardziej uważają, że czas, uwagę i opiekę rodziców mogą otrzymać, tylko wtedy, gdy są chore, tym bardziej są przekonane, że prawdziwe uczucia, opinie i problemy mogą ujawniać tylko internetowym rozmówcom oraz czują się akceptowane i rozumiane jedynie w kontaktach nawiązywanych przez Internet.

Dyskusja

Otrzymane na podstawie analiz statystycznych wyniki informują, że dziewczęta będące dziećmi alkoholików istotnie częściej niż dziewczęta, których rodzice nie są uzależnieni od alkoholu, traktują Internet oraz gry komputerowe jako sposób ucieczki od przykrew rzeczywistości. Wyniki te ściśle korespondują ze zdaniem badaczy [4,6], którzy wskazują, że w rodzinach młodzieży uzależnionej od Internetu częściej niż w grupie kontrolnej występuje nadużywanie alkoholu przez członka rodziny, a nadużywanie alkoholu przez ojca, matkę lub rodzeństwo zaliczają do czynników predysponujących do rozwoju uzależnienia od Internetu u młodzieży.

Z powyższymi wnioskami są spójne dane uzyskane w niniejszej pracy, na podstawie których ujawniono występowanie istotnych statystycznie zależności między doświadczaniem przez dziewczęta będące dziećmi alkoholików przemocy psychicznej, fizycznej i seksualnej w rodzinie a przeglądaniem stron z pornografią internetową, prowadzeniem przez Internet rozmów o treści erotycznej oraz graniem w pełne przemocy i agresji gry komputerowe. Stwierdzono ponadto, że im bardziej dziewczęta – dzieci alkoholików, są przez rodziców karane, doświadczają z ich strony braku akceptacji, odrzucenia i obojętności, tym bardziej są przekonane, że prawdziwe uczucia, opinie i problemy mogą ujawniać tylko internetowym rozmówcom oraz czują się akceptowane i rozumiane jedynie w kontaktach nawiązywanych przez Internet.

Otrzymane w pracy wyniki zwracają uwagę na istotną rolę, jaką odgrywają w rozwoju patologicznego korzystania z Internetu przez młodzież - czynniki rodzinne, takie, jak: doświadczana w rodzinie przemoc, nadużywanie alkoholu przez ojca, brak akceptacji, odrzucenie i obojętność ze strony rodziców. Dla dzieci alkoholików Internet może stać się niezwykle atrakcyjnym „światem”, stanowiącym ucieczkę przed trudną rzeczywistością, miejscem, w którym młodzież ma poczucie panowania i pełnej kontroli nad zdarzeniami i osobami, światem zapewniającym poczucie bezpieczeństwa, zrozumienia, akceptacji, w którym nie muszą wstydzić się przed rówieśnikami pijanego rodzica, mogą być bez troskami dziećmi oraz bez poczucia winy ujawniać swoje emocje. Ten „wirtualny świat” jest dla dzieci alkoholików w pełni przewidywalny, w przeciwieństwie do nieprzewidywalnej rzeczywistości. W Internecie dzieci alkoholików mogą - choć na chwilę - nie czuć się odpowiedzialne za nieudane małżeństwo rodziców, za alkoholizm ojca, samotność matki, konieczność bronięcia jej przed ojcem i przejmowania wobec rodzica roli obrońcy i opiekuna oraz zrzucić z siebie poczucie winy za nieszczęśliwe życie matki i dokonywane przez nią wybory. Alkoholizm oraz nadużywanie alkoholu przez rodziców wydaje się więc jednym z bardzo istotnych czynników sprzyjających rozwojowi

uzależnienia od Internetu u młodzieży. Również przekazywane przez uzależnionych od alkoholu rodziców wzorce regulowania emocji i wypełniania czasu sprzyjają wykształceniu u dzieci podobnych mechanizmów, przy czym współczesna cywilizacja techniczna dostarcza nowych możliwości ich realizowania. Dlatego też w działaniach zarówno profilaktycznych, jak i terapeutycznych, którymi obejmowane są dzieci alkoholików istotne wydaje się uwzględnienie tematyki uzależnienia od Internetu.

Na podstawie wyników sformułowano następujące wnioski:

Wnioski

1. Dziewczęta będące dziećmi alkoholików istotnie częściej traktują Internet i gry komputerowe jako sposób ucieczki od trudnej rzeczywistości i środek dający poczucie szczęścia.
2. Doświadczanie przez dzieci w rodzinie przemocy psychicznej i fizycznej współwystępuje z korzystaniem przez nie z pornografii internetowej oraz graniem w agresywne gry komputerowe.
3. Dzieci doświadczające w rodzinie braku akceptacji, zrozumienia, odrzucenia i obojętności uważają, że jedynie w kontaktach przez Internet mogą wyrażać swoje prawdziwe uczucia, opinie, problemy oraz uzyskać akceptację i zrozumienie.

Piśmiennictwo

1. Pallanti S, Bernardi S, Quercioli L. The Sorter PROMIS questionnaire and the Internet Addiction Scale in the assessment of multiple addictions in a high school population: prevalence and related disability. *CNS Spectrums*, 2006; 11: 966-974.
2. Chambers R.A., Taylor J.R., Potenza M.N. Developmental neuro-circuitry of motivation in adolescence: a critical period of addiction vulnerability. *Am J Psychiatry*, 2003; 160: 1041-1052.
3. Han D.H., Lee, Y.S., Yang K.C., Kim, E.Y., Lyoo I.K., Renshaw P.F. Dopamine Genes and Reward Dependence in Adolescents with Excessive Internet Video Game Play. *J. Add. Med.*, 2007; 1(3): 133-138.
4. Yen J.Y., Yen C.F., Chen C.C., Chen S.H., Ko C.H. Family factors of internet addiction and substance use experience in Taiwanese adolescents. *Cyberpsychol. Behav.*, 2007; 10(3): 323-329.
5. Yen C.F., Ko C.H., Yen J.Y., Chang Y.P., Cheng C.P. Multi-dimensional discriminative factors for Internet addiction among adolescents regarding gender and age. *Psychiatry Clin. Neurosci.*, 2009; 63(3): 357-364.
6. Ko C.H., Yen J.Y., Yen C.F., Chen C.S., Weng C.C., Chen C.C. The association between Internet addiction and problematic alcohol use in adolescents: the problem behavior model. *Cyberpsychol. Behav.*, 2008; 11(5): 571-576.
7. Yang C.K. Sociopsychiatric characteristics of adolescents who use computers to excess. *Acta Psychiatr. Scand.*, 2001; 104: 217-222.
8. Tichon J.G., Shapiro M. The process of sharing social support in cyberspace. *Cyberpsychol. Behav.*, 2003; 6: 161-170.
9. Wolak J., Mitchell K.J., Finkelhor D. Escaping or connecting? Characteristics of youth who form close online relationships. *Journal of Adolescence*, 2003; 26: 105-119.
10. Lam L.T., Peng Z.W., Mai J.C., Jing J. Factors associated with Internet addiction among adolescents. *Cyberpsychol. Behav.*, 2009; 12: 551-555.

11. Park S.K., Kim J.Y., Cho C.B. Prevalence of Internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents. *Adolescence*, 2008; 43(172): 895-909.
12. Pawłowska B., Potembska E. Korzystanie z pornografii internetowej przez uczennice szkół średnich w kontekście czynników rodzinnych. *Roczniki Nauk o Rodzinie*, 2010; (praca w druku).
13. Xiuqin H., Huimin Z., Mengchen L., Jinan W., Ying Z., Ran T. Mental health, personality, and parental rearing styles of adolescents with Internet addiction disorder. *Cyberpsychol. Behav. Soc. Netw.*, 2010; 13(4): 401-406.
14. Kwon J.H., Chung C.S., Lee J. The effects of escape from self and interpersonal relationship on the pathological use of internet games. *Community Ment Health J.*, 2011; 47(1): 113-121.
15. Pawłowska B., Potembska E. Właściwości psychometryczne Kwestionariusza do Badania Uzależnienia od Internetu (KBUI). *Bad. Schizofr.*, 2009; 10: 310-321.
16. Young K.S. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychol. Behav.*, 1996; 1: 237-244.
17. Pawłowska B., Potembska E. Właściwości psychometryczne Kwestionariusza do Badania Zaburzonych Relacji w Rodzinie (KBZRR). *Curr. Probl. Psychiatrii*, 2010; 11(2): 119-126.

Correspondence address

Beata Pawłowska
Katedra i Klinika Psychiatrii
Uniwersytetu Medycznego w Lublinie
Lublin, ul. Głuska 1, 20-439 Lublin
pawlowskabeata@tlen.pl